

Problemas sprendžiančių mokyklų tinklai: dalyvių požiūris į profesinės veiklos pokyčius

Asta Lapėnienė¹, Dangira Lukšytė²

¹ Vytauto Didžiojo universitetas, Švietimo studijų centras, S. Daukanto g. 28, 44246 Kaunas, a.lapeniene@smf.vdu.lt
² T. Masiulio g. 17, 52355 Kaunas, dn.luksyte@gmail.com

Anotacija. Straipsnyje analizuojama viena iš mokytojų kvalifikacijos tobulinimo galimybių – mokymasis profesiniuose tinkluose, kuriantis prielaidas kaitos (atsinaujinimo) principui įgyvendinti. Bendradarbiavimo tinkluose mokyklų viduje ir tarp mokyklų inicijavimas suteikia mokytojams galimybę dalytis patirtimi bei skatina svarbius veiklos būdų pokyčius mokyklos bendruomenėje, kurie palapsniui gali peraugti į pokyčius mokinių mokymosi srityje. Straipsnyje atskleidžiamas mokytojų požiūris į dalyvavimo tinkluose tikslumą bei įvardijami konkretūs pokyčiai mokykloje, įvykę dėl dalyvavimo profesiniuose tinkluose.

Esminiai žodžiai: *pedagogų kvalifikacijos tobulinimas, mokyklų tinklai, profesinės veiklos pokyčiai.*

Įvadas

Asmens, tautos, visuomenės gyvenimą XXI a. pasaulyje visose pažinimo ir veiklos sferose persmelkia nuolatinio virsmo bei kaitos motyvai. Tokiame pasaulyje nyksta erdvių ir kultūrų ribos, atsiveria naujų tobulėjimo galimybių spektras, tačiau jaunoji karta susiduria su būtinybe ar net negailestingu spaudimu akimirksniu priimti svarbų sprendimą, pasirinkti „čia ir dabar“. Tai sukelia vidinę prieštarą – sąmoningam pasirinkimui reikalingas tvirtas vertybinis pagrindas bei gili sąmoninga refleksija, o baimė nespėti ir nuolatinis skubėjimas palieka vis mažiau laiko šiems visavertei asmenybei svarbiems bruožams įskiepyti, subrandinti ir puoselėti. Tai galime laikyti šiuolaikinės

tikrovės keliamu iššūkiu visai švietimo sistemai, o kartu ir kiekvienai mokyklai bei kiekvienam pedagogui.

Jau Lietuvos švietimo reformos ištakose siekiamybe laikoma mokykla, gebanti atsakingai ir kūrybiškai priimti sprendimus, pasirengusi kaitai ir tobulėjimui. Nuolatinio mokyklų tobulinimo idėja yra glaudžiai susijusi su švietimo reformos atsinaujinimo (kaitos) – atvirumo principo – įgyvendinimu. Meilė Lukšienė, akcentuodama šį principą, teigia, kad „iš esmės reformos neįmanoma įgyvendinti, jei nebus kuriama ir mokinio, ir pedagogo kaitos nuostata. Sistema keisis norima linkme, jei pati mokykla, kiekviena individualiai, o ne tik įsakoma iš viršaus, įsitikinus pritarus vykstančiai kaitai ir įsijungs į ją kūrybiškai, t. y. laisvai, įvairiapusiškai ir atsakingai“ (Lukšienė, 2000, p. 76). Autorės manymu, galimi skirtingi tokios mokyklos vizijos tipai, iš kurių vienu reikšmingiausių laikoma problemas sprendžianti mokykla, kuri apibrėžiama kaip „išsivysčiusi, tapusi sąmoningu subjektu, turinčiu savo individualų veidą, mokykla. Ji pati kelia problemas ir pajėgi jas spręsti. Tai nuolatos atsinaujinanti organizuota bendruomenė, turinti aiškiai formuluotus dabarties ir ateities tikslus ir uždavinius“ (ten pat, p. 79). Atviros pokyčiams, turinčios savo viziją, sąmoningai ir savarankiškai iškylančias problemas sprendžiančios mokyklos koncepcija tampa dar aktualesnė šiandien, todėl šia linkme pradėti darbai ir toliau tęsiami, ieškoma naujų kelių ir būdų minėtam tikslui įgyvendinti. Kaip vieną iš tokių iniciatyvų galėtume įvardyti besimokančių mokyklų tinklų kūrimą Lietuvoje.

Bendradarbiavimas tarpmokykliniuose tinkluose kaip pedagogų profesinės veiklos tobulinimo galimybė. B. Caldwell (2008) teigimu, ateities mokyklų sėkmė priklauso tiek nuo supratimo, kad mokyklos daugiau negali veikti atskirai viena nuo kitos ir jų gebėjimo įsijungti į tinklus, skirtus dalijimuisi žiniomis, praktinėms problemoms spręsti ir resursams sutelkti. Mokyklų tarpusavio bendradarbiavimas tampa būtinybe ir reikalauja naujai pažvelgti į partnerystės ryšių kūrimą bei žinių valdymą (Veugelers, O’Hair, 2005; Caldwell, 2008). Nors mokymas yra individualiai vykdoma veikla, mokytojams prasminga ir naudinga palaikyti ryšius su kolegomis savo mokykloje ir platesnėje profesinėje bendruomenėje (Kimble et al., 2008). Tokiu būdu mokytojai gali tobulinti praktinę veiklą kartu eksperimentuodami, analizuodami, vertindami ir reflektuodami (Toole, Louis, 2002).

Sėkmingai veikiančiuose tinkluose dalyvaujančios mokyklų profesinės bendruomenės ne tik perkelia naujas idėjas į tinklą, taip išplėsdamos idėjų lauką, tačiau tuo pačiu įgyja ir galimybę įgyvendinti kitų tinklo narių pasiūlytas bei kartu sukurtas idėjas (Hargreaves, 2003; Katz, Earl, 2005). Tokiu būdu tinklai sustiprina mokyklų gebėjimą kūrybiškai reaguoti į praktikos iššūkius mokykloje (Black, 2008). Taigi tinklai tampa inovacijų kūrimo ir sklaidos centrais, padėdami sutelkti dėmesį į mokymo ir mokymosi problematiką ir stiprindami tinklo narių gebėjimą tapti kaitos agentais (Hopkins, 2003).

Kuriant naujas prasmingas žinias profesiniuose tinkluose, reikšmingas ne tik praktinis mokytojų požiūris, bet ir jo sąsajos su teorinėmis perspektyvomis ir tyrimais (Noden, Bruce, 2006). Todėl abiejų dalykų sintezė – pedagogų tarpusavio bendradarbiavimas ir

ekspertų indėlis – yra svarbūs gerosios praktikos ir žinių sklaidai tinkluose (Bell et al., 2006).

Viena svarbiausių priežasčių, dėl kurių inicijuojamas ir skatinamas profesinio mokymosi tinklų kūrimas, yra prielaida, kad dalyvavimas tokio pobūdžio tinkluose gali teigiamai paveikti mokytojų mokymąsi bei profesinės veiklos tobulėjimą (Lieberman, 2000), paskatinti jų giluminį mokymąsi, dėl kurio vyksta gerosios praktikos sklaida ir tobulėjimas (Lieberman, Grolnick, 1996; Hopkins, 2003; Katz, Earl, 2005; Veugelers, O’Hair, 2005; Black, 2008). Tyrimai rodo, kad tinklai gali inicijuoti esminius profesinio mąstymo ir praktinės veiklos pokyčius (Noden, Bruce, 2006). Kaip teigiama, dauguma mokytojų išreiškia teigiamą požiūrį į tinkluose vykstantį profesinį mokymąsi (Sammons et al., 2007).

Kai kurie autoriai pažymi, kad tinklinės mokymosi bendruomenės gali turėti įtakos mokinių pasiekimams (Hargreaves, 2003; Jackson, 2005; Black, 2008). Aktyvus dalyvavimas tinkluose reikšmingai pagerina mokinių rezultatus: pastebėtas tiesioginis koreliacinis ryšys tarp mokyklos išitraukimo į tinklą lygmens ir pagerėjusių pasiekimų (Bell et al., 2006; Noden, Bruce, 2006; Sammons et al., 2007; Katz, Earl, 2010). Tačiau, kaip teigia B. Caldwellas (2008), vis dar stinga tyrimų, susijusių su tinkle vykstančiais procesais bei dalyvavimo tinkluose poveikiu švietimui.

Straipsnyje siekiama pristatyti profesinį mokymąsi tinkluose kaip Lietuvos švietimo sistemos kontekste naują ir dar nepakankamai tyrinėtą pedagogų kvalifikacijos tobulinimo formą, kurią nacionaliniu lygmeniu inicijavo Besimokančių mokyklų tinklų projektas¹.

Straipsnyje keliami ir analizuojami šie **probleminiai klausimai**:

- kaip mokyklų komandos dalijosi žiniomis ir patirtimi besimokančių mokyklų tinkluose spręsdamos konkrečią mokyklos problemą;
- kokius pokyčius, atsiradusius dėl bendradarbiavimo tinkluose, įžvelgia mokyklų komandos nariai².

Tyrimo objektas – dalyvavimo besimokančių mokyklų tinkluose patirtis.

Straipsnio tikslas – aktualizuoti mokymąsi tinkluose kaip vieną iš mokytojų kvalifikacijos tobulinimo galimybių.

Uždaviniai:

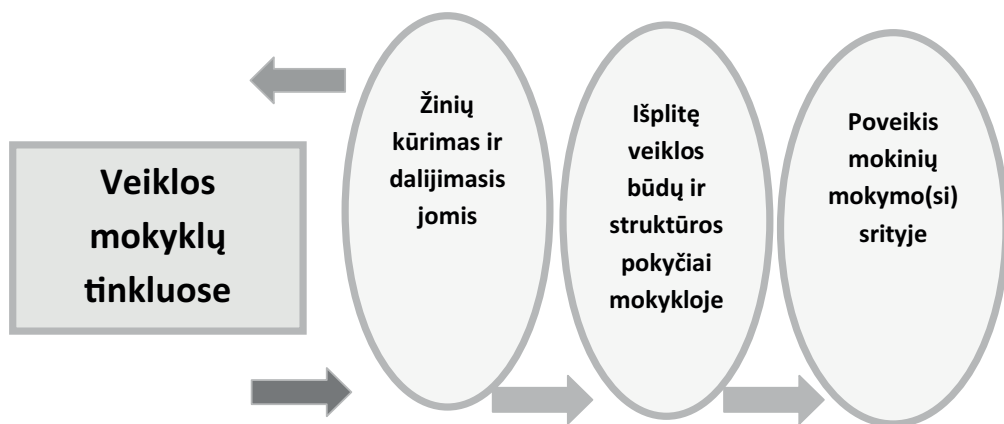
1. Išryškinti profesinio mokymosi tinkluose specifiką.

¹ Bandomasis Besimokančių mokyklų tinklo modelio kūrimo programos projektas buvo vykdomas 2006–2008 m. 2009–2012 m. programos įgyvendinimo iniciatyva buvo pratęsta vykdamas programos „Mokyklų tobulinimo programa plius“ nacionalinio lygmens projektą „Besimokančių mokyklų tinklai“. Projektą vykdė Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras. Projektas buvo finansuojamas pagal Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programą iš Europos socialinio fondo ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų. Šiame projekte, grindžiamame besimokančios organizacijos ir mokymosi proceso organizavimo tinklinėse struktūrose idėjomis, dalyvavo 35 bandomajame projekte dalyvavusios mokyklos bei įsijungė 84 naujos mokyklų bendruomenių komandos, atrinktos dviem etapais (po 42 kiekviename etape).

² Kiekviena projekte dalyvavusi mokykla subūrė komandą, kurią sudarė keturi mokytojai, mokyklos administracijos narys, po vieną atitinkamos savivaldybės švietimo skyriaus ir švietimo centro atstovą.

2. Atskleisti mokyklų komandos narių požiūrį į mokymosi pokyčius, įvykusius dėl dalyvavimo besimokančių mokyklų tinkluose.

Tyrimo metodologija ir organizavimas. Tyrimo logika rėmėsi besimokančių bendruomenių tinklo veikimo teorija, teigiančia, kad egzistuoja loginis ryšys tarp to, kas vyksta besimokančių bendruomenių tinkluose, ir jų svarbiausio tikslo – siekio pagerinti mokinių mokymąsi (Katz, Earl, 2005). Remiantis šia teorija, reikšmingi pokyčiai mokinių mokymosi srityje priklauso nuo esminių mokyklos veiklos būdų ir struktūrų pokyčių, kuriuos inicijuoti gali bendradarbiavimas tinkluose pačioje mokykloje ir tarp mokyklų. Remiantis šia logika tyrimas aprėpė tris galimas pokyčių sritis (1 pav.).

1 pav. Požiūrio į pokyčius tyrimo logika pagal tinklo veikimo teoriją (adaptuota pagal Katz, Earl, 2005)

Pirminio tyrimo metu tyrimo duomenims rinkti vykdyta kokybinė apklausa (Jansen, 2010), naudojant nestandartizuotą atvirojo tipo klausimyną. Kadangi tyrimo dalyvių grupės nebuvo didelės, o apklausa organizuota elektronine forma, buvo atliekamas ištisinis besimokančių mokyklų tinklų veiklose dalyvavusių mokyklų komandų narių tyrimas. Dalyvavimas tyrime buvo savanoriškas. Tyrime dalyvavo trys (pagal įsijungimo į projektą etapą) skirtingos mokyklų grupės. Kiekvienos mokyklų grupės tyrimo duomenys analizuoti atskirai, todėl buvo sudaryti trys duomenų masyvai (Lapėnienė et al., 2012a; 2012b). Tyrimo dalyvių demografinės charakteristikos pateikiamos 1 lentelėje.

1 lentelė. Tyrimo dalyvių demografinės charakteristikos

Charakteristikos		1 duomenų masyvas	2 duomenų masyvas	3 duomenų masyvas
Tyrimo dalyvių skaičius		129	193	321
Tyrimo dalyvių pedagoginio darbo patirtis	0–5 m.	3,1 proc.	5,7 proc.	8,1 proc.
	6–15 m.	25,6 proc.	19,8 proc.	23,7 proc.
	16–25 m.	34,1 proc.	39,1 proc.	32,1 proc.
	26 ir daugiau metų	37,2 proc.	34,4 proc.	34,9 proc.
	Ne pedagogai	0 proc.	1 proc.	1,2 proc.
Tyrimo dalyvių lytis	Mot.	85,3 proc.	92,2 proc.	94,1 proc.
	Vyr.	14,7 proc.	7,8 proc.	5,9 proc.

Straipsnyje pristatomame tyrime taikoma **antrinės kokybinių duomenų analizės strategija** (Heaton, 2004; Parry, Mauthner, 2005; Moore, 2006), panaudojant pačių tyrėjų atliktų tyrimų duomenų rinkinius. Kadangi siekiama platesnės reiškinio analizės, naudojama *išplėsta (angl. amplified) analizė* (Heaton, 2004, 2008). Antrinei duomenų analizei apjungiami trijų skirtingų mokyklų grupių tyrimų duomenų rinkiniai. Analizuojant kokybinius duomenis taikomas kokybinės turinio analizės metodas.

Tyrimo rezultatai. Grupuojant teiginius pagal jų prasminį bendrumą buvo išskirtos trys prasminės kategorijos. Kiekvienoje kategorijoje išryškintos subkategorijos, atspindinčios skirtingus pokyčių aspektus (2 lentelė).

2 lentelė. Duomenų analizės struktūra

Kategorija	Subkategorija
Dalijimosi profesinėmis žiniomis pokyčiai	Dalijimosi profesinėmis žiniomis pokyčiai tarpmokykliniuose tinkluose
	Dalijimosi profesinėmis žiniomis pokyčiai mokyklų bendruomenėse
Veiklos būdų pokyčiai mokyklose	Bendradarbiavimo mokyklos bendruomenėje pokyčiai
	Problemų sprendimo pokyčiai
	Tiriamosios veiklos pokyčiai
	Mokyklos kultūros pokyčiai
	Ugdymo planavimo pokyčiai
	Ugdymo organizavimo pokyčiai
	Mokinio pažinimo ir pripažinimo pokyčiai
	Pasiekimų vertinimo pokyčiai

Kategorija	Subkategorija
Pokyčiai mokinių mokymosi srityje	Mokymosi motyvacijos pokyčiai
	Mokinių aktyvumo pokyčiai
	Mokinių įsivertinimo gebėjimų pokyčiai
	Mokinių komunikavimo gebėjimų pokyčiai
	Mokinių problemų sprendimo gebėjimų pokyčiai
	Mokinių mokėjimo mokytis gebėjimų pokyčiai
	Mokinių pasiekimų pokyčiai

Dalijimosi profesinėmis žiniomis pokyčiai. Pamatinė besimokančių mokyklų tinklų projekto idėja buvo pagrįsta naujos partnerystės formos – mokymosi tinklų atsiradimu. Dalyvaujančios mokyklos įsijungė į profesinio mokymosi tinklo kūrimą aktualiai ugdymo problemai spręsti. Kad galėtų sėkmingai plėtoti šią veiklą, mokyklų komandos turėjo formuoti vidinį mokymosi tinklą bei užmegzti ryšius ir glaudžiai bendradarbiauti su kitomis mokyklomis. Todėl tyrimo metu dalijimosi profesinėmis žiniomis pokyčiai buvo fiksuoti dviejose srityse (3 lentelė).

3 lentelė. Dalijimosi profesinėmis žiniomis ir patirtimi pokyčiai

Subkategorija	Teiginiai
Dalijimosi profesinėmis žiniomis pokyčiai tarp-mokykliniuose tinkluose	<p>„<...> tinkliuke ne tik sprendėme problemą, bet ir dalijomės patirtimi, kiekviena mokykla partnerė pristatė ir supažindino kitas tinkliuko mokyklas su savo mokyklų stipriosiomis pusėmis bei prioritetinėmis veiklomis.“</p> <p>„Išmokome spręsti problemas bendradarbiaudami ne tik su mokyklos [kolektyvu], bet ir su kitomis mokyklomis, pvz. peržiūrėjome ir pakoregavome, suderinome su kitų mokyklų, į kurias mūsų mokiniai dažniausiai eina arba iš kurių ateina į mūsų mokyklą, mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo tvarką. Tų mokyklų dalykų metodinių grupių nariai suderino 4 ir 8 kl. apibendrinamųjų testų, kurie rašomi mokslo metų pabaigoje, apimtis.“</p>
Dalijimosi profesinėmis žiniomis pokyčiai mokyklų bendruomenėse	<p>„Mokytojai pradėjo daugiau ir efektyviau bendrauti tarpusavyje, keistis žiniomis, pasiūlymais, gerąja patirtimi.“</p> <p>„Mokytojai metodininkai ir ekspertai savo patirtį demonstruoja atvirose pamokose kiekvieną mėnesį.“</p>

Tyrimo dalyviai, įsivertindami pokyčius dėl partnerystės su kitomis mokyklomis, įvardijo bendras užsimezgusių santykių kaitos tendencijas – fiksuojamas pakitęs santykių dažnumas, aktyvumas, drąsa užmezgant santykius bei glaudesnis bendradarbiavimas. Tyrimo dalyvių teigimu, mokyklų tinkluose vyko pasidalijimas turima patirtimi, mo-

kyklų bendruomenės susipažino viena su kita, sprendė joms aktualias problemas. Tyrimo dalyvių nuomone, ypač svarbus veiklos rezultatas – kitų mokyklų patirties pritaikymas organizuojant veiklas mokykloje, pavyzdžiui, buriant komandą bendram tikslui pasiekti ar organizuojant diskusijas įvairiais ugdymo klausimais.

Bendra veikla, bendradarbiavimas ir dalijimasis patirtimi savo ruožtu sustiprino santykius tarp mokyklų. Buvo paminėtas ir mokyklų savitarpio pagalbos aspektas – tinklų sukūrusi mokykla teikė pagalbą prisijungusioms mokykloms. Šios įvardytos kaitos tendencijos dažnai siejamos su konkrečia bendradarbiavimo forma, pvz.: „*organizuojamos bendros parodos*“, „*vykdėme tiriamąjį darbą, bendraudami virtualioje erdvėje ir pan.*“. Taigi dalyvaujant besimokančių mokyklų tinkluose intensyvėja dalykinis bendradarbiavimas tarp skirtingų mokyklų pedagogų.

Dalyvavimas besimokančių mokyklų tinklų veiklose skatino mokyklų komandų narius pasidalyti įgyta nauja patirtimi su mokyklos bendruomene, todėl kaip labai svarbų pokytį tyrimo dalyviai pažymėjo dalijimosi patirtimi suaktyvėjimą pačiose mokyklose – atsirado daugiau žmonių, gebančių pasidalyti, „*atsirado ne konkurencija, bet noras dalytis patirtimi, analizuoti savo veiklą*“. Tyrime dalyvavusių komandų narių požiūriu, mokyklose pastebėta intensyvėjanti profesinės veiklos refleksija bei aktyvėjanti bendra mokytojų metodinė veikla. Dalijamasi įvairiais būdais ir formomis – vyksta diskusijos mokyklai svarbiais klausimais, vedami seminarai, organizuojamos metodinės dienos kolegoms, kurių metu dalijamasi „*gerąja patirtimi ir naujovėmis*“, organizuojamos atviros pamokos, konsultuojamasi tarpusavyje. Pažymima ir dalijimosi patirtimi reikšmė: tai padeda į tobulinimo(si) procesą įtraukti vis daugiau kolegų ir mokinių, įgyjama daugiau pasitikėjimo savimi, atsiranda impulsas keisti savo veiklą, sąmoningai pritaikyti naujoves ir tokiu būdu „*judėti į priekį*“.

Apibendrinant tyrimo dalyvių įvardytų dalijimosi žiniomis ir patirtimi su kolegomis mokyklos viduje bei išorėje veiklos pokyčių sritį, galima teigti, kad dalyvavimo besimokančių mokyklų tinkluose metu buvo kuriamos sąlygos burtis ir aktyviai veikti besimokančių mokyklų lygmens bendruomenėms, kurios galėjo perimti ir naudotis kitų tinklo mokyklų idėjomis bei patirtimi. Reikšmingiausi pokyčiai, tyrimo dalyvių nuomone, fiksuojami bendru sutarimu sprendžiant mokykloje iškilusias problemas bei pritaikant savo bendruomenėje iš mokyklų tinklo atsineštus veiklos būdus ir modelius.

Veiklos būdų pokyčiai mokyklose. Aktyvus dalijimasis žiniomis ir patirtimi tarp panašią ugdymo problemą sprendžiančių besimokančių mokyklų bendruomenių paskatino teigiamus organizacijos lygmens poslinkius tiek bendradarbiavimo, tiek mokymo(si) proceso organizavimo srityse (4, 5 lentelės).

4 lentelė. Veiklos būdų pokyčiai mokyklose (1)

Subkategorija	Teiginiai
Bendradarbiavimo mokyklos bendruomenėje pokyčiai	<p>„Visų pirma didžiausias pokytis įvyko mummyse – komandos nariai labai glaudžiai ir prasmingai bendravo ir bendradarbiavo vis labiau įtraukdami ir kitus kolektyvo narius.“</p> <p>Tarp mokyklos bendruomenės narių atsirado daugiau savitarpio pagarbos, pasitikėjimo, pagalbos vienas kitam.“</p> <p>„Kasdiniame mokyklos darbe ėmėme labiau pasikliauti mokiniais ir jų tėvais. Tiek mokiniai, tiek jų tėveliai tapo aktyvesni, labiau pasitiki savo jėgomis, nes jaučia, jog jų nuomonė svarbi, į pasiūlymus ir pageidavimus tuoj pat reaguojama.“</p> <p>„Formuojasi supratimas, kad ne vien tik mokyklos vadovai yra atsakingi už sėkmingą jos veiklą.“</p>
Problemų sprendimo pokyčiai	<p>„Drąsiau pradėjome kalbėti apie problemas, jas „prisijaukinome“. Nors jos netapo „geriausiais mūsų draugais“, tačiau išmokome kalbėti apie jas tiesiai, be užuolankų, o garsiai jas įsivardijus, ir sprendimo keliai atrodė ne tokie sudėtingi.“</p> <p>„Pakito pats požiūris į problemas. Suvokėme, kad norint, išspręsti kažkokią problemą, būtina apie ją kalbėti – įvardinti ją.“</p> <p>„Kolektyvas ieško problemų sprendimo būdų, teikia pasiūlymus. Visa darželio mokyklos bendruomenė noriai įsijungė į išsikeltą problemą „Giluminio skaitymo kokybės gerinimas.“</p>
Tiriamosios veiklos pokyčiai	<p>„Patirtis, įgyta BMT, praverčia kiekvieną kartą, kai tirama, tobulinama ir vertinama mokyklos veikla bet kurioje srityje. Gebėjimas įsivertinti veiklą ir panaudoti įsivertinimo rezultatus įvairių sričių tobulinimui.“</p> <p>„Buvo atliktas mokinių tyrimas anketomis „Kaip aš mokausi?“ Taip pat buvo atliktas tėvų pedagoginio švietimo tyrimas „Ar žinote kaip padėti vaikui mokytis?“ Metodinių grupių nariai stebėjo tarpusavio pamokas, jas vertino, išsakydavo pastabas. Viso šio veiklos plano pabaigoje buvo atliktas tyrimas mokiniams „Ar mokytis tapo lengviau?“</p>
Mokyklos kultūros pokyčiai	<p>„Susiformuoja tradicija – susibūrimo, bendravimo erdvė – II aukšto fojė prie mokyklos televizijos.“</p> <p>„Gimnazijos televizija (kasdien komanda keičia turinį apie aktualijas, konkursų pasiekimus, einamuosius klausimus, pramogas ir pan.).“</p>

Tyrimo dalyviai, įvardydami pokyčius bendradarbiavimo su kolegomis srityje, pabrėžia, kad dalyvaujant besimokančių mokyklų tinkluose, bendradarbiaujama „intensyviau“, „glaudžiau“, „atviriau“, „veiksmingiau“, „drąsiau“, „stengiamasi labiau bendradarbiauti“, „bendradarbiaujant svarbu pastebėti, kas gera, ir patarti, kur dar galima patobulinti veiklas ir panašiai“. Reikšminga laikoma savo ir kolegų požiūrių bei nuomonių derinimo patirtis, tolerantiškesnis reagavimas į kolegų išreikštą nuomonę, nebijojimas klysti ir kt. Tyrimo dalyviai apibūdindami bendradarbiavimo veiklos pokyčius pažymi pedagogų gebėjimą „išsakyti ir pagrįsti savo nuomonę“, „drąsiai visiems pristatyti“. Aktyvėjo ben-

dradarbiavimas tarp dalykų mokytojų ir klasės vadovų, „*pradėti tose pačiose klasėse dėstančių mokytojų pasitarimai, įvertinamas jų reikalingumas*“. Taigi tyrimo dalyviai teigia, kad dalyvavimas besimokančių mokyklų tinkluose suaktyvino komandinį darbą mokyklose – veikė ne tik mokyklos komanda, tačiau ėmė burtis ir naujos komandos mokyklai aktualiems klausimams spręsti. Pati komandų veikla tapo tikslingesnė ir „*efektyvesnė*“. Komandinis darbas, kaip pažymi tyrimo dalyviai, turi didelę teigiamą įtaką bendradarbiavimo efektyvumui: „*mokytojų bendradarbiavimas tapo glaudesnis, įdomesnis, konstruktyvesnis bei efektyvesnis, kadangi daugelis sprendimų, susijusių su ugdymo kokybe, buvo atrasti pasitelkiant mokytojų komandas*“.

Aktyvesnį bendradarbiavimą tyrimo dalyviai pastebi ne tik tarp mokytojų (pvz., klasės vadovų ir dalyko mokytojų), bet ir tarp mokytojų bei pagalbos mokiniui specialistų. Paminėta, kad mokytojai, siekdami bendrų tikslų, aktyviau dirba kartu su kitais mokyklos specialistais: „*bendradarbiaudami su socialine pedagoge ir psichologe padėjome mokiniams išmokti planuoti savo laiką*“.

Tyrimo dalyvių teigimu, fiksuojami teigiami ne tik mokytojų tarpusavio partnerystės, bet ir mokytojų bendradarbiavimo su mokiniais ir jų tėvais poslinkiai. Tyrimo dalyviai pažymėjo supratę, kad „*ugdymo sėkmėje*“ turi dalyvauti visos „*trys grandys – tėvai, mokytojai, mokiniai*“. Suvokus „*mokytojų ir tėvų partnerystės svarbą ugdymo procese*“, bendradarbiavimo su tėvais srityje įsivertinimo metu paminėtos pastangos kuo aktyviau ir dažniau į mokyklų veiklą įtraukti mokinių tėvus. Siekiant šio tikslo buvo „*atrstos ir taikomos naujos darbo su tėvais formos*“. Tyrimo dalyviai pamini šias konkrečias naujas sėkmingo bendradarbiavimo su tėvais formas, pvz., „*bendradarbiaujame su tėvais dažniau, įtraukiame juos į neformalias veiklas – „Tėvų dienos“ gimnazijoje labai „prigijo“, „organizuojame išvažiuojamuosius susirinkimus tėvams jų gyvenamosiose vietose, kviečiame tėvus į paskaitas, kuriuos veda kviestiniai lektoriai, gimnazijos mokytojai*“.

Tyrimo dalyviai pastebi, kad pagerėjo santykiai tarp mokytojų ir mokinių, dalyvaujama bendroje veiklose – formaliose ir neformaliose. Mokytojai ir mokiniai kartu planuoja mokymosi eigą, bendradarbiaudami nusistato mokymosi tikslus, vyksta „*debatai tarp mokinių ir mokytojų*“, „*mokytojai kartu su mokiniais dalyvauja įvairiose akcijose*“. Pažymima, kad „*mokytojai daugiau pasitiki mokiniais ir jų kūrybiškumu popamokinėje veikloje*“, „*į darbo grupes įtraukiami ne tik pedagogai, bet ir mokiniai*“. Tyrimo dalyviai mini pasidalytos lyderystės formavimosi požymius jų mokyklų bendruomenėse. Pasak jų, mokytojai ima aktyviau įsijungti į strateginio planavimo procedūras, prisiima atsakomybę už siekiamus rezultatus. Teigiama, kad „*formuojasi supratimas, kad ne vien tik mokyklos vadovai yra atsakingi už sėkmingą jos veiklą*“.

Kaip jau minėta, mokyklos išsikėlė ir sprendė konkrečias joms aktualias ugdymo problemas. Problemų sprendimo srityje tyrimo dalyviai paminėjo pokyčius atpažįstant ir įvardijant problemą bei pasirenkant ir įgyvendinant problemos sprendimo būdą. Tyrimo dalyviai pastebėjo pakitusį požiūrį į problemas – neliko problemos „*baimės*“, „*suvokėme, kad norint išspręsti kažkokią problemą, būtina apie ją kalbėti – įvardinti ją*“. Tyrimo daly-

viai pažymi, kad „mokyklos pedagogai <...> patys aktyviau sprendžia iškilusias problemas, pateikia daugiau pasiūlymų dėl mokinių elgesio, dėl motyvacijos, vertinimo, įsivertinimo, dažniau inicijuoja iškilusių problemų bendrą aptarimą su konkrečioje klasėje dirbančiais kolegomis, jie išmoko problemas išgryninimo, analizavimo bei sprendimo būdų komandoje“. Taip pat pažymima, kad mokyklų mokytojai įgijo gebėjimų, reikalingų efektyviai spręsti mokykloje kylančias problemas. Problemos dažniau sprendžiamos telkiant komandas, diskutuojant, aptariant bei priimant sprendimus bendru sutarimu. Tyrimo dalyviai įvardija svarbias patirtis, įgytas pateikiant idėjas bei alternatyvas problemų sprendimui; padidėjo sprendimo būdų spektras; atsirado netradicinių sprendimo būdų, kadangi prasiplėtė šiame procese įprastai dalyvaujančių asmenų ratas. Nauji problemų sprendimo būdai, pasak tyrimo dalyvių, taikomi „mažesnėse bendruomenėse, kaip klasės kolektyve“, „metodinėje grupėje“; klasės vadovai taip pat taiko įgytą patirtį identifikuodami klasės problemas. Taigi, galima teigti, kad įgyta problemų sprendimo patirtis jau panaudojama ir visiškai naujuose kontekstuose.

Kitose mokyklos veiklos srityse tyrimo dalyviai įvardija tiriamosios veiklos pokyčius. Pastebima, kad tiriamoji veikla mokyklose tapo aktyvesnė – rengiami tyrimo instrumentai, apklausiami mokiniai bei jų tėvai. Įgyta tiriamosios veiklos patirtis skatina vertinti mokyklos veiklą bei pokyčius. Atsižvelgiant į tyrimų rezultatus siekiama tobulinti mokyklos veiklą. Tyrimo dalyviai taip pat pažymi pastebėję dalyvavimo besimokančių mokyklų tinkluose dėka atsiradusius teigiamus pokyčius mokyklos kultūroje – kuriamos naujos tradicijos: atsiranda naujos bendravimo erdvės, nauji informacijos sklaidos kanalai (gimnazijos televizija). Taip pat atlikti nuoseklūs žingsniai palaikant tvarką ir drausmę mokykloje.

5 lentelė. Veiklos būdų pokyčiai mokyklose (2)

Subkategorija	Teiginiai
Ugdymo planavimo pokyčiai	<p>„Mano manymu, didžiausi <...> veiklos pokyčiai pamokose įvyko pamokos planavimo srityje.“</p> <p>„Reikia pažymėti, jog mokytojai puikiai išmoko suformuluoti pamokos tikslą ir uždavinį – tai įvertino gimnazijoje vykęs auditas, pagerėjo pamokų teminių planų sudarymas.“</p> <p>„Patobulėjo pakopinis uždavinio formulavimas.“</p>
Ugdymo organizavimo pokyčiai	<p>„Suaktyvėjo veiksmingų metodų paieška ir taikymas pamokoje. Sukurtas CD „Veiksmingų metodų taikymas pamokoje“. Daug dėmesio yra skiriama mokymo ir mokymosi metodų įvairovei, skatinančiai mokymosi motyvaciją.“</p> <p>„Išsiplėtė netradicinio ugdymo pamokų spektras, atsirado naujos jų formos.“</p> <p>„Ugdymo procesas tapo įdomesnis ir patrauklesnis, mokytojai drąsiai eksperimentuoja, taiko naujus metodus.“</p>

Subkategorija	Teiginiai
Mokinio pažinimo ir pripažinimo pokyčiai	<p>„Persiorientuota daugiau matyti vaiką, o ne dalyką pamokoje.“</p> <p>„Atkreiptas dėmesys į mokinio gebėjimus, turinio individualizavimas ir diferencijavimas padėjo mokiniams pasiekti geresnių rezultatų, atsirado noras mokytis ypač tiems, kurių neišryškėję gebėjimai.“</p> <p>„Pamokose taikomi efektyvesni ugdymo metodai elgesio ir emocijų problemų turinčių mokinių ugdymui. Tokiems mokiniams sudaromos sąlygos individualiam darbui bei pritaikyta aplinka.“</p>
Pasiekimų vertinimo pokyčiai	<p>„Taikome įvairesnius ir veiksmingesnius pasiekimų pamokoje vertinimo ir įsivertinimo būdus.“</p> <p>„Pamokose pastoviai taikomas pačių mokinių įsivertinimas, kuris tapo priimtina norma ir paskatino jų asmeninę atsakomybę už mokymąsi.“</p> <p>„Dalykų mokytojai rezultatytviau naudoja refleksiją pamokoje, skatindami mokinius įsivertinti ir pamatuoti padarytą pažangą <...> pradinųjų klasių mokytojos sėkmingai naudoja įsivertinimo aplankus.“</p>

Apibūdindami pokyčius pedagogų darbo su mokiniais srityje, tyrimo dalyviai pažymi atsiradusią ugdymo planavimo pažangą. Pradedama planuoti atsižvelgiant į individualias mokinių charakteristikas bei poreikius. Ugdymo planavimo naujovės siejamos ne tik su geresniu mokinio pažinimu, svarbiu ugdymo turinio diferencijavimui, bet ir su jo kaip asmenybės pripažinimu. Teigiama, kad mokinys yra įtraukiamas į bendrą (mokytojo ir mokinio) mokymosi planavimo procesą. Tokiu būdu, tyrimo dalyvių nuomone, mokinys tampa „aktyviu ugdymo proceso dalyviu“, o mokytojo ir mokinio sąveiką galima įvardyti kaip lygiavertę partnerystę – „mokytojas neužgožia savo veikla mokinio“. Fiksuojama požiūrio kaita – „persiorientuota daugiau matyti vaiką, o ne dalyką pamokoje“, daugiau „atsižvelgiama į mokinių gebėjimus“. Mokiniai tokiu būdu tampa labiau savarankiški, auga jų atsakomybės už mokymosi rezultatus jausmas. Mokinių ir mokytojų sąveikos kokybiniai pokyčiai taip pat susiję su mokytojų nuostatų kaita – atsiranda savo žinojimo ribų pripažinimas ir dar labiau išauga sąmoningas noras kryptingai tobulėti.

Tyrimo dalyviai pažymi, kad dėl dalyvavimo besimokančių mokyklų tinkluose patobulėjo pamokos planavimas – pedagogai ne tik pagilino „sampratą apie pamokos struktūrą“, bet ir kėlė konkretų ir tikslų pamokos ar mokymosi „uždavinį“, pvz., naudodami pakopinį uždavinio formulavimo būdą, „didelė dalis pedagogų geba į pamokos uždavinio formulavimą įtraukti mokinius“. O toks mokinių įtraukimas, savo ruožtu, „padeda suprasti, ko jie sieks pamokoje“. Taip pat atkreiptas dėmesys į pamokos pradžią bei pabaigą – bandoma sužadinti motyvaciją, sudominti mokinius, daugiau dėmesio ir laiko skiriama refleksijai.

Remiantis tyrimo rezultatais, galima teigti, kad reikšmingos naujovės klasės lygmeniu susijusios su mokymo(si) organizavimo kaita įvedant ir taikant įvairius naujus metodus, veiklos būdus, skatinant mokinių aktyvumą, susidomėjimą. Tyrimo dalyviai pastebi, kad „dauguma mokytojų įtraukia mokinius į pasiekimų pažangos fiksavimą, analizę bei

planavimą.“, naudoja įvairius mokinių pažangos fiksavimo būdus, formas“. Minimosis ugdymo organizavimo naujovės: aktyvumą, kūrybiškumą bei bendradarbiavimą skatinančių metodų taikymas, užduočių diferencijavimas, netradicinės pamokų organizavimo formos.

Paramos mokiniui ir motyvacijos skatinimo srityje fiksuojama, kad mokytojai taikydami aktyvumą pamokose skatinančius metodus, netradicines pamokų organizavimo formas bei formuojamąjį vertinimą skatina mokinių mokymosi motyvaciją. Prie to prisideda ir mokymo(si) individualizavimo pastangos. Paminėti svarbūs pokyčiai pagalbos mokiniui srityje. Pasak tyrimo dalyvio (-ės), „*mokiniai suprato, kad esant reikalui gali kreiptis pagalbos į mokytoją ir (ar) kitą pagalbą teikiantį specialistą (per pamoką ar po jos)*“.

Tyrimo dalyviai taip pat mini vertinimo bei įsivertinimo pokyčius – gausėja įsivertinimo būdų spektras – pedagogai „*taiko įvairesnius ir efektyvesnius vertinimo ir įsivertinimo būdus*“, „*aiškiau nustato vertinimo kriterijus*“, „*atsiranda netradicinės mokymosi įsivertinimo ir planavimo priemonės (pvz., „sėkmės dienoraštis“)*“. Daugiau dėmesio skiriama refleksijai, skatinimui. Viena mokyklos komanda pažymi, kad projekto metu buvo parengtas eksperimentinis mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo aprašas, esantis praktinio išbandymo etape. Tyrimo dalyviai pastebėjo pasikeitusį savo ir kitų pedagogų požiūrį į pasiekimų vertinimą – į jį pradėta žiūrėti jau ne kaip į atskirą veiklą, o kaip į ugdymo proceso sudėtinę dalį: „*gimnazijos bendruomenė dar kartą pergalvojo mokinių pasiekimų vertinimą kaip integralią proceso dalį*“. Pažangu, kad tyrimo dalyviai vertinimą ėmė taikyti „*kaip motyvaciją skatinančią veiklą*“. Buvo pažymėta, kad „*pedagogai aktyviau taiko formuojamąjį mokinių pasiekimų vertinimą, o tai skatina mokymosi motyvaciją*“. Buvo kuriama bei tobulinama vertinimo sistema, tikslinami ir derinami reikalavimai ir kriterijai. Todėl, kaip teigiama, padidėjo vertinimo „*skaidrumas, vertinimo sistema tapo aiškesnė tiek mokiniams, tiek tėvams*“, sumažėjo nusiskundimų dėl nepagrįstų vertinimo rezultatų.

Pokyčiai mokinių mokymosi srityje. Remiantis tinklo veikimo teorija, bendradarbiavimas tinkluose pačioje mokykloje ir tarp mokyklų skatina naujų veiklos būdų ir formų, kurios palaiapsniui skatina mokinių mokymosi pokyčius, jų atsiradimą konkrečioje mokykloje. Kadangi mokinių ugdymo sritis yra labai plati, o mokymo veikla yra pagrindinė tiesioginė mokytojų pareiga, tyrimo dalyviai įvardydami pokyčius šioje srityje paminėjo platų įvairių aspektų spektrą. Jie įvardijo padidėjusią mokinių mokymosi motyvaciją, savarankiškumą, mokėjimo mokytis, komunikavimo, problemų bei įsivertinimo gebėjimų plėtotę (6 lentelė).

Pažymėdami mokinių motyvacijos gerėjimą tyrimo dalyviai nurodo ir konkrečias poveikio priemones, kurios galėjo prisidėti išryškinant minimus pokyčius. Taikomų metodų įvairovė, anot tyrimo dalyvių, labai prisideda prie mokinių mokymosi motyvacijos augimo – mokiniai noriai mokosi, kai „*taikomi aktyvieji mokymo metodai*“, jiems „*labai patinka dirbti grupėmis ir atlikti projektinius darbus*“. Mokytojų pagalba taip pat įvardijama kaip reikšminga motyvacijos augimo paskata. Tyrimo dalyvis (-ė) teigia: „*pakilo*

mokinių mokymosi motyvacija, nes per mokslo metus mokytojai su mokiniais analizavo mokymosi pažangą, paaiškino, patarė, kaip jie galėtų geriau mokytis.“

6 lentelė. Pokyčiai mokinių mokymosi srityje

Subkategorija	Teiginiai
Mokymosi motyvacijos pokyčiai	„Didelis dėmesys pasirinktai sričiai davė gerų ugdymosi rezultatų: pasirinktoje klasėje jautėsi mokymosi motyvacijos stiprėjimas.“ „Mokiniais tapo įdomiau mokytis, nes mokytojai taikė naujus teksto suvokimo skaitant metodus, kurių gerą patirtimi dalijasi mūsų tinklo mokyklos.“
Mokinių aktyvumo pokyčiai	„Anksčiau tėvai ir mokiniai daugiau buvo pasyvūs klausytojai ir dalyviai, o dabar ir VIII–X klasių mokiniai drąsiai rengia trumpus pristatymus, naudodami IKT, geba argumentuotai pagrįsti savo sprendimus, siūlo konkrečių problemų sprendimo variantus.“ „Mokinių savivalda (jų pačių inicijuoti ir sėkmingai pavykę projektai) skatina tobulėti. Mokyklos mokiniai dalyvauja bendruose renginiuose, projektuose, rengia bendras stovyklas, kūrybinių darbų parodas.“
Mokinių savęs įvertinimo gebėjimų pokyčiai	„Mokiniai ėmė objektyviau vertinti savo ir draugų pasiekimus: jie geba įvardyti privalumus, moka nurodyti sritis, kur dar reiktų pasitempti.“ „Vaikai geba nurodyti, kuo pamoka ar renginys buvo geras, ką dar reiktų tobulinti. Svarbiausia, jog nuomonė grindžiama argumentais, o ne emocijomis. Taip pat supratome, jog dalykų vertinimą ir žmogaus pasiekimus lemia nuostatos. Jei žvelgsi tikėdamas ir pasitikėdamas, laimėsi visą pasaulį.“
Mokinių komunikavimo gebėjimų pokyčiai	„Pastebima mokinių komunikacinių gebėjimų plėtotė.“ „Išryškėjo vis didesni mokinių gebėjimai dirbti komandoje.“
Mokinių problemų sprendimo gebėjimų pokyčiai	„Vaikams lengviau išskirti prioritetus, susikalbėti tarpusavyje, suprasti nesutarimo priežastis.“
Mokinių mokėjimo mokytis gebėjimų pokyčiai	„Gimnazijos III–IV klasių mokiniai, paskelbus pamokos temą, patys geba suformuluoti, mano pamokoje, pamokos tikslą ir uždavinių.“ Mokiniai mokosi kelti pamokos uždavinių.“
Mokinių pasiekimų pokyčiai	„Geresni pusmečių įvertinimai, palyginti su ankstesniais metais, aukštesni egzaminų rezultatai.“ „Pagerėjo mokinių pasiekimai VIII–IX klasėse, palyginti su I pusmečiu.“ „Geri pasiekimai olimpiadose. Geri abiturientų egzaminų rezultatai.“

Taip pat pažymima, kad išaugo ir mokinių savarankiškumas bei iniciatyva, jie aktyviai dalyvauja pamokose, kuriose „*kiekvieno nuomonė gerbiama*“, prisiima atsakomybę už savo veiksmus, ima vertinti ne tik formalius rezultatus, bet ir patį dalyvavimo procesą, nori pažinti savo stipriąsias ir silpnesniąsias puses, pasak tyrimo dalyvio, „*mokiniai nenusimena, jei konkurse ar olimpiadoje nepavyksta laimėti prizinių vietų, jie sako: „Bet mes dalyvavome ir pabandėme, todėl dabar geriau žinome savo stipriąsias ir silpnąsias puses.“*

Pasak tyrimo dalyvių, mokiniai plėtojo komunikacinius ir komandinio darbo gebėjimus bei tokiu būdu „*tapo labiau bendradarbiaujantys*“. Pažymėta, kad ugdytas tikslingas bendravimas, kuriuo siekiama konkrečių mokymosi tikslų, pvz., „*grupėmis aiškintis medžiagą, modeliuojant ją, remiantis jau turimomis žiniomis*“. Taip pat pastebima, kad „*bendravimas ir bendradarbiavimas skatina mokinių mokymosi motyvaciją, norą tobulėti*“, mokiniams tapo „*lengviau išskirti prioritetus, susikalbėti tarpusavyje, suprasti nesutarimo priežastis*“.

Mokytojai pažymėjo patys pakeitę savo supratimą apie vertinimą, tobulinę patį vertinimo procesą bei skatinę mokinius įsitraukti į savo veiklos įsivertinimą, todėl neatsitiktinai pastebima ir mokinių pažanga reflektuojant ir įsivertinant savo mokymąsi bei pasiekimus. Mokiniai ne tik patys save įsivertina, bet gali išreikšti ir savo nuomonę apie pamoką, o mokytojams tai sukuria akstiną profesinės veiklos refleksijai ir tobulinimui. „*Kiekvieną pamoką mokiniai vertina ir įsivertina, jiems išsakyti savo nuomonę labai patinka, o mane tai skatina atidžiau pažvelgti į savo pamoką*“, – teigia tyrimo dalyvis (-ė). Tyrime dalyvavusieji mokyklų komandų nariai paminėjo ir mokinių pažangą tobulinant tamptariai su gebėjimu reflektuoti bei įsivertinti susijusius mokėjimo mokytis gebėjimus: mokiniai išmoko savarankiškai suformuluoti „*pamokos tikslą ir uždavinį*“ bei „*išskirti veiklos prioritetus*“, mokėsi suvokti tekstą.

Taigi tyrime dalyvavę mokyklų komandų nariai įvardija mokinių pažangą tose srityse, kuriose ir patys tobulino savo kvalifikaciją bendradarbiaudami tinkluose. Taip pat pažymėtas ir mokinių pasiekimų pagerėjimas – geri testų, egzaminų rezultatai, pasiekimai olimpiadose. Rezultatų pagerėjimas fiksuojamas, palyginti juos su ankstesnio periodo rezultatais (pvz., „*geresni pusmečio rezultatai*“). Nurodomos ir priežastys, galėjusios nulemti tokį rezultatų pagerėjimą, tyrimo dalyvis (-ė) teigia: „*Pagerėjo mokinių pasiekimai, nes <...> mokytojai išmoko numatyti, tinkamai formuluoti pamokos uždavinius, su jais supažindinti mokinius, mokė juos įsivertinti savo pasiekimus, veiklą pamokose.*“

Mokinių pasiekimų gerėjimas yra nuoseklus, didelių laiko išteklių reikalaujantis procesas, tačiau tyrimo dalyvių pastebimos teigiamos mokinių pasiekimų ir pažangos tendencijos leidžia ateityje tikėtis dar didesnių pokyčių.

Išvados

- Bendradarbiavimas profesinio mokymosi tinkluose laikytinas reikšminga mokytojų kvalifikacijos tobulinimo forma, kuri aprėpia bendradarbiavimą tinkluose pačioje mokykloje ir tarp mokyklų, naujų veiklos būdų susiformavimą mokyklos bendruomenėje bei naujų veiklos būdų perkėlimą į veiklą klasėje su mokiniais.
- Tarptautinio bendradarbiavimo srityje išryškėjo intensyvėjančios partnerystės formų su įvairiais socialiniais partneriais paieškos bei tarpmokyklinių ryšių plėtotės tendencijos. Dalijimąsi žiniomis ir patirtimi tarpmokykliniuose tinkluose aktyvina ir skatina tiesioginis įgytos patirties pritaikymas, pristatomos patirties reikšmingumas kitoms mokykloms. Mokyklų bendruomenėse itin akcentuojamas aktyvėjantis dalijimasis informacija bei patirtimi su kolegomis, bendra veikla, mokymasis kartu bei diskusijos mokyklai svarbiais klausimais.
- Mokyklos bendruomenės lygmeniu didžiausi teigiami pokyčiai užfiksuoti mokyklos bendruomenės bendradarbiavimo, problemų sprendimo, tiriamosios veiklos srityse bei mokyklos kultūroje. Įvardyti pedagoginės veiklos pokyčiai susiję su mokymo(si) proceso planavimu ir organizavimu, metodinių naujovių taikymu, pasikeitusiu pedagogų požiūriu į pasiekimų vertinimą bei įsivertinimą.
- Įvardyti pokyčiai mokinių mokymosi srityje leidžia daryti prielaidą, kad mokytojų bendradarbiavimas profesiniuose tinkluose turėjo tiesioginį poveikį mokiniams. Tyrimo dalyvių teigimu, užfiksuotas mokinių mokymosi motyvacijos ir aktyvumo padidėjimas bei atsiradę pokyčiai mokinių savęs įsivertinimo, komunikavimo, problemų sprendimo, mokėjimo mokyti gebėjimų srityse.
- Svarbiausia besimokančių tinklų sėkmingos veiklos charakteristika laikytini sisteminės kaitos požymiai. Tyrimo metu buvo išskirtos trys sisteminės kaitos sritys – problemų sprendimas, bendradarbiavimas bei mokymo(si) vertinimas ir įsivertinimas. Pokyčiai šiose srityse išryškėjo ne tik mokytojų praktinėje veikloje bet ir mokinių mokymesi.

Literatūra

- Bell, M., Cordingley, P., Mitchell, H. (2006). *The impact of networks on pupils, practitioners, organisations and the communities they serve: A summary of the systematic review of the literature*. National College for School Leadership. Prieiga per internetą: <http://networkedlearning.ncsl.org.uk/collections/network-research-series/summaries/the-impact-of-networks-on-pupils-practitioners-organisations-and-the-communities-they-serve.pdf>.
- Black, R. (2008). *Beyond the classroom: Building new school networks*. Victoria: Acer Press.

- Caldwell, B. (2008). Networking knowledge to achieve transformation in schools. In C. Kimble, P. Hildreth, I. Bourdon (Eds.). *Communities of practice: Creating learning environments for educators* (Vol. 1). Charlotte, North Carolina: Information Age Publishing.
- Communities of practice: Creating learning environments for educators*. (2008). C. Kimble, P. Hildreth, & I. Bourdon (Eds.). Charlotte, North Carolina: Information Age Publishing, Inc., 1.
- Hargreaves, D. H. (2003). *Education epidemic: Transforming secondary schools through innovative networks*. London: Demos.
- Heaton, J. (2004). *Reworking Qualitative Data*. London: Sage.
- Heaton, J. (2008). Secondary Analysis of Qualitative Data. *An Overview Historical Social Research*, 33 (3), 33–45. Retrieved from: http://hsr-trans.zhsf.uni-koeln.de/hsrretro/docs/artikel/hsr/hsr2008_1083.pdf.
- Hopkins, D. (2003). Understanding networks for innovation in policy and practice. In D. Istance, M. Kobayashi (Eds.). *Networks of innovation: Towards new models for managing schools and systems*. Pembroke, MA: OECD Distribution Center.
- Jackson, D. (2005). Effective networks: What we know helps collaborative success. In T. Bentley, D. Hopkins, D. Jackson (Eds.). *Establishing a network of schools: developing a network perspective*, UK: National College for School Leadership. Retrieved from: <http://www.ibrarian.net/navon/page.jsp?paperid=6273054&searchTerm=should+know>.
- Jansen, H. (2010). The Logic of Qualitative Survey Research and its Position in the Field of Social Research Methods. *In Forum: Qualitative Social Research*, 11 (2), Art. 11.
- Katz, S., Earl, L. (2005). *What makes a network a learning network?* Nottingham: National College for School Leadership.
- Katz, S., Earl, L. (2010). Learning about networked learning communities. *School Effectiveness & School Improvement*, 21 (1), 27–51.
- Lapėnienė, A., Lukšytė, D., Lapėnas, V. (2012a). „Besimokančių mokyklų tinklai“ 2.1.3. veikla „Antrinis mokyklų tyrimas: įsivertinimo BMT1 ir BMT2 mokyklose ataskaita, 2012. Prieiga per internetą: <http://www.bmt.smm.lt/wp-content/uploads/2009/09/2.1.3-Antrinis-BMT1-ir-BMT2-mokyklų-tyrimas.pdf>.
- Lapėnienė, A., Lukšytė, D., Lapėnas, V. (2012b). Projekto „Besimokančių mokyklų tinklai“, 2.1.3. veikla „Antrinis mokyklų tyrimas: įsivertinimo BMT3 mokyklose ataskaita“ [nepublikuota tyrimo ataskaita].
- Lieberman, A., Grolnick, M. (1996). Networks and Reform in American education. *Teachers College Record*, 98 (1), 7–45.
- Lieberman, A. (2000). Networks as learning communities: Shaping the future of teacher development. *Journal of Teacher Education*, 51 (3), 221–227.
- Lukšienė, M. (2000). *Jungtys*. Vilnius: Alma littera.
- Moore, N. (2006). The Contexts of Context: Broadening Perspectives in the (Re)use of Qualitative Data. *Methodological Innovations Online* 1(2) [Special Issue: Defining context for qualitative

- data], (pp. 21–32). Retrieved from: <http://www.esds.ac.uk/news/publications/MIOMoore-pp21-32.pdf>.
- Noden, C., Bruce, D. (2006). *Cracking the concrete. David Jackson, in conversation with Madeline Church, reflects on how networks work across, around and within standard structures*. National College for School Leadership. Prieiga per internetą: <http://networkedlearning.ncsl.org.uk/collections/cracking-the-concrete.pdf>.
- Parry, O., Mauthner, N. (2005). Back to Basics: Who Re-uses Qualitative Data and Why? *Sociology*, 39 (2), 337–342.
- Sammons, P., Mujtaba, T., Earl, L., Gu, Q. (2007). Participation in network learning community programmes and standards of pupil achievement: Does it make a difference? *School Leadership & Management*, 27 (3), 213–238.
- Toole, J. C., Louis, K. S. (2002). The role of professional learning communities in international education. In K. Leithwood, P. Hallinger (Eds.). *Second international handbook of educational leadership and administration*. Dordrecht, Netherlands: Kluwer.
- Veugelers, W., O’Hair, M. J. (2005). *Network learning for educational change*. Buckingham: Open University press.

Networks for Problem Solving at Schools: Participants' Perception of Changes in their Professional Practice

Asta Lapėnienė¹, Dangira Lukšytė²

¹ Vytautas Magnus University, Centre of Educational Studies, S. Daukanto St. 28, LT-44246 Kaunas, Lithuania, a.lapeniene@smf.vdu.lt

² T. Masiulio St. 17, LT-52355 Kaunas, Lithuania, dn.luksyte@gmail.com

Summary

The article focuses on teachers' perception of changes resulting from their participation in school networks aimed at professional development of teaching professionals.

Networks as an alternative form of professional development bring together the knowledge and skills of teachers across schools in order to promote shared learning through closer cooperation between schools.

A total of 643 teachers from 119 Lithuanian schools of general education participating in the nationwide project "Networks of Learning Schools" responded to a qualitative online survey.

For the purpose of the research presented in this article a secondary analysis was performed using self-collected datasets from the primary research. Three datasets of qualitative data were combined for the purposes of amplified analysis.

The following conclusions can be drawn from the study. Teachers perceive their participation in professional networks as resulting in: 1) more active involvement in sharing professional knowledge both in networks inside the schools and in networks between the schools; 2) changes in learning culture, planning of teaching, achievement evaluation, collaboration between school community members, problem solving in school settings and educational research activities in school; 3) changes in student learning motivation and achievements, improved student skills in communication, problem solving, self-evaluation and learning to learn.

Keywords: *teacher professional development, school networks, changes in professional practice.*

Įteikta / Received 2014-05-15
Priimta / Accepted 2014-08-29